

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	5
2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	19
3. ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ.....	23
4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	29
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	31

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Μεταβολή τοπίου.....	10
Εικόνα 2: Άποψη της λίμνης Πλαστήρα.....	11
Εικόνα 3: Θέση του φράγματος σε σχέση με τα αστικά κέντρα Άρτα και Τρίκαλα.....	12
Εικόνα 4: Οι, μελλοντικά, κατακλυσμαίοι οικισμοί της Μεσοχώρας και του Αρματωλικού.....	13
Εικόνα 5: Φράγμα και ταμιευτήρας Μεσοχώρας.....	14
Εικόνα 6: Η σήραγγα προσαγωγής.....	15
Εικόνα 7: Υδροηλεκτρικός σταθμός Γλύστρας.....	15
Εικόνα 8: Τα έργα εκτροπής του Αχελώου στο σύνολό τους.....	16
Εικόνα 9: Αρχικό στάδιο κατασκευής.....	17
Εικόνα 10: Μερικά κυβικά χώμα αργότερα!.....	17
Εικόνα 11: Άποψη του φράγματος - 2003.....	18
Εικόνα 12: Άποψη του φράγματος - 2013.....	18
Εικόνα 13: Εντοπισμός στοιχείων τοπίου.....	23
Εικόνα 14: Απεικόνιση προστατευόμενης περιοχής NATURA 2000.....	24
Εικόνα 15: Εντοπισμός χαρακτηριστικών τοπίου.....	25
Εικόνα 16: Εντοπισμός χαρακτηριστικών τοπίου.....	25
Εικόνα 17: Σενάρια της μελλοντικής κατάστασης της περιοχής.....	27
Εικόνα 18: Αποτύπωση της αναπτυξιακής κατάστασης όπως διαμορφώνεται από την ύπαρξη του φράγματος.....	30

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το έναυσμα για την πραγματοποίηση αυτής της εργασίας δόθηκε από το βίωμα του να βλέπεις ένα «φανταστικό ορεινό τοπίο» να καταστρέφεται, για χρόνια και για ένα όραμα χωρίς αντίκρισμα.

Η σκέψη αυτή αφορά την περίπτωση της κατασκευής του Φράγματος της Μεσοχώρας και των λοιπών έργων της εκτροπής του ποταμού Αχελώου προς το Θεσσαλικό κάμπο, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα χρόνια, λόγω μη ορθολογικής διαχείρισης, προβλήματα άρδευσης.

Λαμβάνοντας υπόψη την ήδη ληφθείσα απόφαση (26/2014) του Συμβουλίου της Επικρατείας (εφεξής ΣτΕ), η οποία αναφέρεται σε οριστική αποκοπή του φράγματος της Μεσοχώρας από τα έργα εκτροπής του Αχελώου, τίθεται το ερώτημα του τι θα γίνει τελικά στην περιοχή της Μεσοχώρας, η οποία, εδώ και δεκαετίες, δέχεται τις αρνητικές, και μόνο, επιπτώσεις αδιέξοδων πολιτικών και ατέρμονων δικαστικών διαμαχών.

Αντικείμενο

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η ανάδειξη των μεταβολών που μπορεί να υποστεί το τοπίο και συγκεκριμένα ένα ορεινό τοπίο, από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου. Θα εξεταστεί μια συγκεκριμένη περίπτωση, αυτή του Φράγματος της Μεσοχώρας¹, ενός χαρακτηριστικού παραδείγματος όπου ο άνθρωπος έχει παρέμβει με λογισμό ή/και με παραλογισμό!

Υποθέσεις

Θέτονται δύο βασικές παραδοχές/ερωτήματα, οι οποίες θα επιβεβαιωθούν ή όχι, στο τέλος της εργασίας. Αυτές είναι:

1. Η προστασία του τοπίου, ως αρχή, μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στην υλοποίηση ή όχι της κατασκευής ενός τεχνικού έργου με σημαντικές και μη αναστρέψιμες μεταβολές σε αυτό και

---

¹ Εξετάζεται μόνο η περιοχή της Μεσοχώρας, ως αποκομμένη πλέον από τα υπόλοιπα έργα εκτροπής του Αχελώου και ως το μόνο έργο με τις μεγαλύτερες πιθανότητες να υλοποιηθεί.

**Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας**

2. Η «αστοχία» στην κατασκευή και στον σκοπό της κατασκευής ενός μεγάλου τεχνικού έργου μπορεί να αποκατασταθεί και να ενσωματωθεί στο περιβάλλον όπου υλοποιήθηκε (ή πρόκειται να υλοποιηθεί). Να διευκρινιστεί εδώ ότι ο όρος αστοχία δεν αναφέρεται στην αστοχία του τρόπου κατασκευής αλλά αστοχία στον σκοπό κατασκευής.

Προσέγγιση

Για την εξέταση των ανωτέρω παραδοχών ακολουθούνται τα εξής βήματα:

Αρχικά, γίνεται αναφορά στο θεωρητικό πλαίσιο και συγκεκριμένα στον ορισμό του τοπίου και πως αυτό προσδιορίζεται έτσι ώστε να μπορέσουμε στη συνέχεια να εντοπίσουμε τα χαρακτηριστικά του στην περιοχή μελέτης και στον ορισμό και τα χαρακτηριστικά των φραγμάτων ώστε να αξιολογήσουμε την περίπτωση του φράγματος που εξετάζουμε στην εν λόγω εργασία.

Στη συνέχεια, παρατίθεται το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την κατασκευή μεγάλων τεχνικών έργων και ειδικά των φραγμάτων, προκειμένου να αναδειχθεί η πολυσύνθετη νομική προσέγγισή τους. Ειδική αναφορά γίνεται στις αποφάσεις του ΣτΕ για την περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας και της εκτροπής του Αχελώου με σκοπό να αναδειχθούν οι λόγοι των συνεχών ακυρώσεων πραγματοποίησης του έργου.

Ακολουθεί η ανάγνωση της περιοχής μελέτης και της ευρύτερης περιοχής, ακολουθώντας την μεθοδολογία αναγνώρισης τοπίου όπως αυτή ορίζεται στον Ν. 2742/1999 (ΥΑ 51949/29-11-2010 - Κείμενο προδιαγραφών για το τοπίο Μεθοδολογία για μελέτη του τοπίου στα ΠΠΧΣΣΑΑ).

Η εργασία καταλήγει με τα συμπεράσματα, ήτοι επιβεβαίωση ή όχι των αρχικών παραδοχών και με προτάσεις για περαιτέρω έρευνα και αντιμετώπιση των προβλημάτων που εντοπίζονται στην περιοχή σήμερα.

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1. Ορισμός του Τοπίου

Το τοπίο αποτελεί μια πολυδιάστατη έννοια που χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη ποικιλία προσεγγίσεων τόσο από διάφορες επιστήμες όσο και από διάφορες χώρες. Πολλοί οι ορισμοί, πολλές όμως και οι διαφωνίες, οι συμπληρώσεις και οι επαναδιατυπώσεις.

Για λόγους οικονομίας και καθώς δεν αποτελεί βασικό στόχο της εργασίας, η εξαγωγή ενός ορισμού, θα γίνει αναφορά σε έναν συγκεκριμένο ορισμό ο οποίος διατυπώθηκε για πρώτη φορά στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου ή Σύμβαση της Φλωρεντίας (Φλωρεντία 2000), την πρώτη Διεθνή Σύμβαση για το Τοπίο, και ενσωματώθηκε στην Ελληνική Νομοθεσία με τον Ν. 3827/2010.

Ο ορισμός αυτός αναφέρει ότι:

«Τοπίο είναι μία περιοχή, όπως γίνεται αντιληπτή από ανθρώπους, του οποίου ο χαρακτήρας είναι το αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών και/ή ανθρώπινων παραγόντων.»

Ο «μικρός» αυτός ορισμός περιλαμβάνει όλους τους παράγοντες που διαμορφώνουν ένα τοπίο και ιδιαίτερα αυτόν της αντίληψης από τον άνθρωπο, η οποία προσδίδει στον χαρακτηρισμό του τοπίου και την έννοια της υποκειμενικότητας.

1.2. Μεθοδολογία χαρακτηρισμού τοπίου

Στην ΥΑ 51949/29-11-2010 – Ν. 2742/1999 - Κείμενο προδιαγραφών για το τοπίο Μεθοδολογία για μελέτη του τοπίου στα ΠΠΧΣΣΑΑ αναπτύσσεται μια ενδιαφέρουσα μεθοδολογία για τον εντοπισμό, την οριοθέτηση και την αξιολόγηση ενός τοπίου σε χωροταξική κλίμακα. Μια τέτοια είδους μεθοδολογία αναπτύσσεται πρώτη φορά στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο. Παρουσιάζει ενδιαφέρον και αναπτύσσεται παρακάτω καθώς αυτή αποτελεί και τη βάση στην οποία θα στηριχθούμε για την ανάγνωση της περιοχής μελέτης και της ευρύτερης περιοχής.

Σύμφωνα λοιπόν με την ανωτέρω ΥΑ, η μεθοδολογία που θα πρέπει να ακολουθήσουν οι μελετητές για να καθορίσουν την περιφερειακή πολιτική για το τοπίο, αλλά και για να ορίσουν της ζώνες τοπίων ιδιαίτερης αξίας, αποτελείται από δύο στάδια: α) την αξιολόγηση υφιστάμενης κατάστασης και β) την αξιολόγηση και οριοθέτηση Τοπίων Ιδιαίτερης Αξίας. Σε περίπτωση υποβαθμισμένου τοπίου το δεύτερο στάδιο έχει ως εξής: Αξιολόγηση και Ενδεικτική Οριοθέτηση Ιδιαίτερως Υποβαθμισμένων Τοπίων.

Η μεθοδολογία περιγράφεται αναλυτικά στην συνέχεια και για την έκδοση τελικών αποτελεσμάτων απαιτείται η επεξεργασία υφιστάμενων στοιχείων, η έρευνα πεδίου, καθώς και η

δημοσιοποίηση και η ενσωμάτωση των παρατηρήσεων που προκύπτουν από τη διαβούλευση με τους εμπλεκόμενους φορείς και έχει ως εξής:

Στάδιο 1. Αξιολόγηση υφιστάμενης κατάστασης

Συλλογή και απεικόνιση σε χάρτη των παρακάτω στοιχείων:

1. Περιοχές NATURA 2000 με ιδιαίτερη σήμανση των περιοχών στις οποίες έχουν εγκριθεί Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες
2. Δάση με ιδιαίτερη σήμανση των Αισθητικών Δασών
3. Μνημεία και ιστορικοί τόποι (φυσικά, γεώτοποι, πολιτισμικά, θρησκευτικά κτλ)
4. Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ)
5. Αρχαιολογικούς χώρους
6. Παραδοσιακούς οικισμούς
7. Γεωργικές γαίες υψηλής παραγωγικότητας, λοιπή αγροτική γη
8. Διαδρομές φυσικού ή και πολιτισμικού ενδιαφέροντος
9. Τοπόσημα τουριστικού ενδιαφέροντος Διεθνούς, Εθνικής και Περιφερειακής εμβέλειας
10. Παράκτιες περιοχές ή άλλες περιοχές υψηλής επισκεψιμότητας, με ισχυρή οικιστική ή άλλη ανάπτυξη, και με μεγάλης κλίμακας ανατροπή του φυσικού τοπίου.
11. Εκτεταμένες περιοχές επιφανειακής εξόρυξης
12. Ανάγλυφο του εδάφους – κορυφογραμμές – υδάτινες ζώνες, όπου μπορούν να αξιοποιηθούν τα στοιχεία που παρέχονται μέσω του CORINE

Στάδιο 2: Αξιολόγηση και Οριοθέτηση Τοπίων Ιδιαίτερης Αξίας:

Καθορισμός και αξιολόγηση ζωνών ως εξής: α) Ζώνες Τοπίου Διεθνούς Αξίας β) Ζώνες Τοπίου Εθνικής Αξίας και γ) Ζώνες Τοπίου Περιφερειακής Αξίας

Η αξιολόγηση των ζωνών τοπίων ιδιαίτερης αξίας θα πρέπει να συνοδεύεται με αναλυτική περιγραφή των ακόλουθων στοιχείων:

1. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τοπίου που χρίζουν διατήρησης και ιδιαίτερης διαχείρισης (φυσιολογία, μορφολογία, βλάστηση, υδρογεωλογία, πολιτιστική κληρονομιά, αρχιτεκτονική μορφολογία, χαρακτηριστικά αγροτικής γης, καλλιέργειες)
2. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα (τοπόσημα) και στοιχεία του τοπίου που χρίζουν προστασίας και ανάδειξης, όπως φυσικά και πολιτιστικά μνημεία, αξιοθέατα κλπ.
3. Διαδρομές φυσικού, πολιτισμικού ενδιαφέροντος προτεινόμενες για προστασία και ανάδειξη σε συνάρτηση με τη συγκεκριμένη ζώνη.
4. Ελκτικότητα – επισκεψιμότητα τοπίου ως διεθνούς – εθνικής – περιφερειακής αξίας
5. Καταγραφή και περιγραφή πιέσεων στο τοπίο.
6. Προτάσεις για αποφυγή / ελαχιστοποίηση των πιέσεων.

**Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας**

7. Κατευθύνσεις για τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού σχετικά με τις πιέσεις που θα πρέπει να ελαχιστοποιηθούν, την δυνατότητα και το είδος αναπτυξιακών διαστάσεων που θα μπορούσαν να ενταχθούν αρμονικά στην ζώνη τοπίου χωρίς να αλλοιωθεί.
8. Προτάσεις σχετικά με την ανάδειξη του τοπίου.

ή εναλλακτικά για υποβαθμισμένα τοπία:

Στάδιο 2: Αξιολόγηση και Ενδεικτική Οριοθέτηση Ιδιαίτερος Υποβαθμισμένων Τοπίων

Για τις περιοχές αυτές εισάγεται ένα ακόμη κριτήριο το οποίο είναι οι σοβαρές επιπτώσεις της υποβάθμισης που υφίσταται το τοπίο στην λειτουργία (ecosystem and landscape processes) ή στην παραγωγικές – οικονομικές προοπτικές της περιοχής (πχ μείωση του τουριστικού ενδιαφέροντος). Για την οριοθέτηση και την αξιολόγηση πρέπει να καταγραφούν τα εξής:

1. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τοπίου που χρίζουν αποκατάστασης, διατήρησης και ιδιαίτερης διαχείρισης (φυσιολογία, μορφολογία, βλάστηση, υδρογεωλογία, πολιτιστική κληρονομιά, αρχιτεκτονική μορφολογία, χαρακτηριστικά αγροτικής γης, καλλιέργειες)
2. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα (τοπόσημα) και στοιχεία του τοπίου που χρίζουν προστασίας και αποκατάστασης.
3. Πιέσεις που συντέλεσαν στην υποβάθμιση του τοπίου
4. Απειλές που θα πρέπει να αποτραπούν
5. Πολιτικές και προτεινόμενες δράσεις για αποκατάσταση
6. Κατευθύνσεις για ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΖΟΕ κ.α..
7. Κατευθύνσεις για ΜΠΕ

1.3. Φράγματα²

Τα φράγματα είναι υδραυλικά έργα που κατασκευάζονται στις κοίτες ποταμών ή χειμάρρων, προκειμένου να καταστεί δυνατή η αποθήκευση επιφανειακών απορροών ώστε να αποδοθούν σε διάφορες χρήσεις για άρδευση, ύδρευση, παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και να προστατευθεί από πλημμύρες.

Η ταξινόμηση των φραγμάτων γίνεται σύμφωνα με τον σκοπό κατασκευής τους, ανάλογα με τη χρήση τους, το μέγεθός τους και τα υλικά κατασκευής τους.

Αναλυτικά διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

1. Σκοπός κατασκευής

- Φράγματα συλλογής νερού, με σκοπό κατασκευής τους τη διαμόρφωση επιφανειακών ταμιευτήρων και τεχνητών λιμνών
- Φράγματα εκτροπής με σκοπό κατασκευής τους την εκτροπή της ροής του νερού είτε για παροχέτευσή του σε προκαθορισμένο χώρο ή για την εκτέλεση εργασιών εν ξηρώ.

---

² Λουπασάκης Κ., Σημειώσεις διαλέξεων μαθήματος «Τεχνική Γεωλογία II», Σχολή Μηχανικών Μεταλλείων – Μεταλλουργών ΕΜΠ, Ακαδημαϊκό έτος 2013-2014

**Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας**

- Φράγματα ανάσχεσης με σκοπό κατασκευής τους την ανάσχεση της ορμής των ρεμάτων επιφανειακής απορροής
- Ρυθμιστικά Φράγματα με σκοπό κατασκευής τους τον έλεγχο και την πρόληψη πλημμυρών και την ελεγχόμενη παροχέτευση του νερού.

2. Χρήση

Ως προς τη χρήση τους τα φράγματα μπορεί να είναι:

- Αρδευτικά
- Υδρευτικά
- Αντιπλημμυρικά
- Υδροηλεκτρικά
- Βιομηχανικά
- Αναψυχής ή
- Να έχουν πολλαπλή σκοπιμότητα

3. Μέγεθος

Ως προς το μέγεθος τα φράγματα χαρακτηρίζονται σε:

- Πολύ μεγάλα φράγματα. Τα πολύ μεγάλα φράγματα καθορίζονται από το ύψος τους και είναι αυτά που έχουν ύψος πάνω από 150 μέτρα.
- Μεγάλα φράγματα. Η Διεθνής Επιτροπή Μεγάλων Φραγμάτων εντάσσει στα μεγάλα φράγματα αυτά με ύψος >15m, αλλά και με ύψος 5-15m και χωρητικότητα ταμιευτήρα μεγαλύτερη των 3.000.000m³
- Μικρά φράγματα. Τα μικρά φράγματα έχουν ύψος έως 15m. Στα μικρά φράγματα περιλαμβάνονται:
  - Τα δασοτεχνικά φράγματα αντιδιαβρωτικής προστασίας της κοίτης υδρορεμάτων και χειμάρρων, κοίτης υδρορεμάτων και χειμάρρων,
  - Τα πρόχειρα φράγματα που κατασκευάζονται σε διάφορες περιοχές για άρδευση και
  - Οι εξωποτάμιες λιμνοδεξαμενές που κατασκευάζονται κυρίως για αρδευτικούς σκοπούς

4. Υλικά κατασκευής

Τα φράγματα μπορεί να διακριθούν ανάλογα με τα υλικά κατασκευής και τη γεωμετρία τους σε τρεις κατηγορίες:

- Τα άκαμπτα φράγματα από σκυρόδεμα ή και παλαιότερα από λιθοδομές (Concrete dams). Τα άκαμπτα διακρίνονται σε φράγματα βαρύτητας, σε τοξωτά και σε αντρηδωτά.
- Τα εύκαμπτα ή χωμάτινα φράγματα (Earth dams) που κατασκευάζονται από γαιώδη υλικά. Τα εύκαμπτα σε χωμάτινα και λιθόρριπτα.
- Τα μικτά ή σύνθετα φράγματα όπου είναι συνδυασμοί των προηγούμενων κατηγοριών.

1.4. Το φράγμα του Ταυρωπού – Λίμνη Πλαστήρα – Ένα επιτυχημένο παράδειγμα

Ο Ταυρωπός ποταμός, αποτελούσε παραπόταμο του Αχελώου μέχρι τη στιγμή που κατασκευάστηκε το Φράγμα του Ταυρωπού και θεωρείται, κατά κάποιο τρόπο, η πρώτη εκτροπή παραποτάμου Αχελώου.

Το φράγμα του Ταυρωπού άρχισε να κατασκευάζεται το 1950 και ολοκληρώθηκε το 1959, δημιουργώντας τεχνητή λίμνη, τη Λίμνη Πλαστήρα.

Για την ιστορία αναφέρεται ότι η ιδέα για την δημιουργία της αποδόθηκε στον στρατιωτικό και πολιτικό Νικόλαο Πλαστήρα, όταν το 1935 που επισκέφθηκε την γενέτειρά του, και είχαν σημειωθεί καταστροφικές πλημμύρες στη περιοχή από συνεχείς βροχοπτώσεις, βλέποντας τον χώρο φέρεται να είπε πως "εδώ μια μέρα θα γίνει λίμνη", απ' όπου και το πιο γνωστό της όνομα.

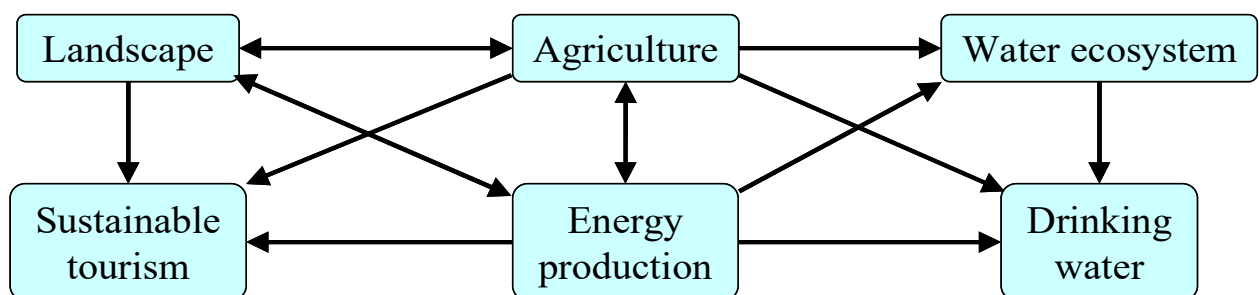
Η χρηματοδότηση του έργου έγινε από χρήματα που χρωστούσε η Ιταλία στην Ελλάδα (πολεμικές επανορθώσεις) και την κατασκευή ανέλαβε γαλλική εταιρεία. Σήμερα τη διαχείριση του φράγματος έχει αναλάβει η ΔΕΗ. Πριν την κατασκευή της λίμνης, υπήρχε στο οροπέδιο το λεγόμενο αεροδρόμιο Νεράιδας, που δημιουργήθηκε κατά την κατοχή από τους Άγγλους, όπου και προσγειώθηκε στην κατεχόμενη Ελλάδα το πρώτο συμμαχικό αεροπλάνο (Αύγουστος 1943).

Το φράγμα κατασκευάστηκε για την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας και για την άρδευση της περιοχής της Καρδίτσας.

Αργότερα όμως, απέκτησε και δευτερεύουσες χρήσεις, οι οποίες αποδείχθηκαν σημαντικότερες από τις αρχικές, καθώς συνέβαλαν:

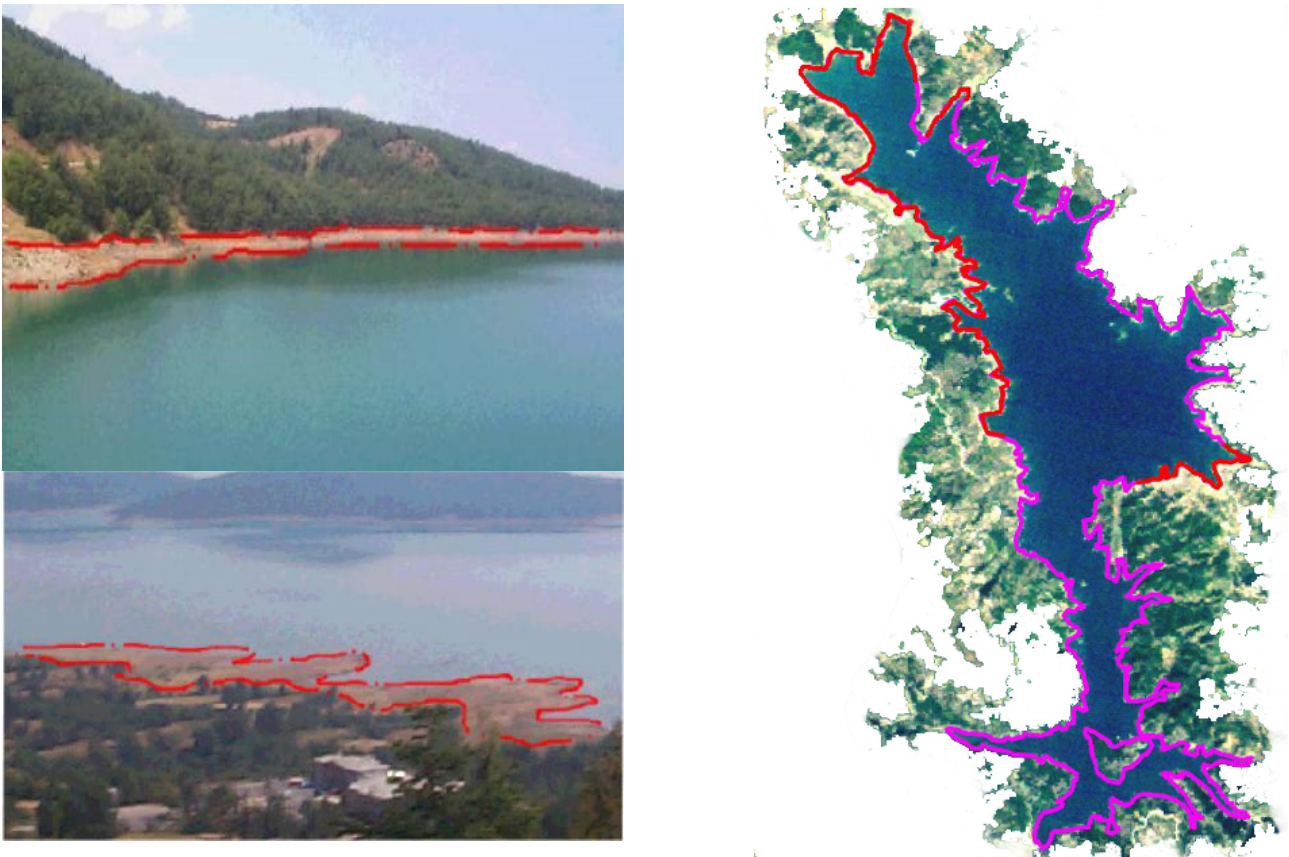
- στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας, μια φτωχής γενικά περιοχής
- στην βελτίωση του περιβάλλοντος. Η περιοχή απέκτησε σημαντική οικολογική σημασία, καθώς δημιουργήθηκε με τη λίμνη ένας νέος βιότοπος
- στην αντιμετώπιση προβλημάτων ύδρευσης, ειδικά του αστικού κέντρου της Καρδίτσας

Με το πέρασμα των χρόνων, όμως παρουσιάστηκαν έντονες συγκρούσεις μεταξύ των ανωτέρω χρήσεων, το τοπίο άρχισε να μεταβάλλεται από την άνοδο και την πτώση της στάθμης της λίμνης, ενώ τα ιζήματα της λίμνης μετέβαλλαν την ποιότητα του νερού, που παροχετεύεται στην Καρδίτσα.

Διάγραμμα 1: Απεικόνιση των πολλών χρήσεων και των μεταξύ τους συγκρούσεων
Πηγή: Χατζημπίρος, 2009

*Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας*

Εικόνα 1: Μεταβολή τοπίου
Πηγή: Χατζημπίρος, 2009

Minimum level allowed	Landscape quality	Water quality
790 m	excellent	(not estimated)
788 m	very good	(not estimated)
786 m	altered but good	very good
784 m	acceptable	good
782 m	just tolerated	acceptable
780 m	not acceptable	fair

Πηγή: Χατζημπίρος, 2009

Παρόλα αυτά, σήμερα αποτελεί πόλο έλξης τουριστών, από τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς της χώρας, πάνω στον οποίο στηρίζεται η τοπική οικονομία του Νομού και των γειτονικών, στη λίμνη, περιοχών. Οι φυσικοί παράγοντες και ο άνθρωπος, κατά βάση, έχουν δημιουργήσει ένα τοπίο ιδιαίτερης περιβαλλοντικής αξίας.

Εικόνα 2: Άποψη της λίμνης Πλαστήρα

1.5. Αστοχίες και ατυχή συμβάντα ελληνικών φραγμάτων

Τα φράγματα, όπως και άλλα μεγάλα τεχνικά έργα, κάποια στιγμή λόγω κακής κατασκευής ή μη καλής πρόβλεψης όλων των παραγόντων που συμβάλλουν στην σωστή λειτουργία τους μπορεί να αστοχήσουν.

Το ποσοστό είναι ιδιαίτερα μικρό, αλλά όχι μηδενικό. Αδυναμίες σχεδιασμού, περιορισμένοι κανονισμοί, ατέλειες κατασκευής, ανεπαρκής ποιοτικός έλεγχος, κακή λειτουργία, ελλιπής ή ανύπαρκτη συντήρηση, όλα αυτά και άλλα συμμετέχουν ενεργά ή παθητικά στην ανάπτυξη συνθηκών που οδηγούν σε αστοχίες ή σε ατυχή συμβάντα. Τα τελευταία 90 χρόνια έχει καταγραφεί στην Ελλάδα περιορισμένος αριθμός αστοχιών ή ατυχών συμβάντων. (Μουτάφης, 2008).

Συνοπτικά, αναφέρονται τα παρακάτω παραδείγματα (Μουτάφης, 2008):

- Αστοχιών στο περιβάλλον κατασκευής (Φράγμα Περδίκια Ν. Πτολεμαΐδας – 1962, Φράγμα Καμαρών Ν. Σίφνου – 2003)
- Περιπτώσεις υπερπήδησης φραγμάτων (Φράγμα Αγίας Χανίων Ν.Κρήτης – 1968 και 2000, Φράγμα Μυλοποτάμου Ίου – 2003)
- Περιπτώσεις υπερπήδησης προφράγματος (Φράγμα Μαραθώνα – 1928, Φράγμα Κρεμαστών – 1962 και 1964, Φράγμα Φανερωμένης Ν. Νάξου – 2001)

1.6. Το φράγμα της Μεσοχώρας

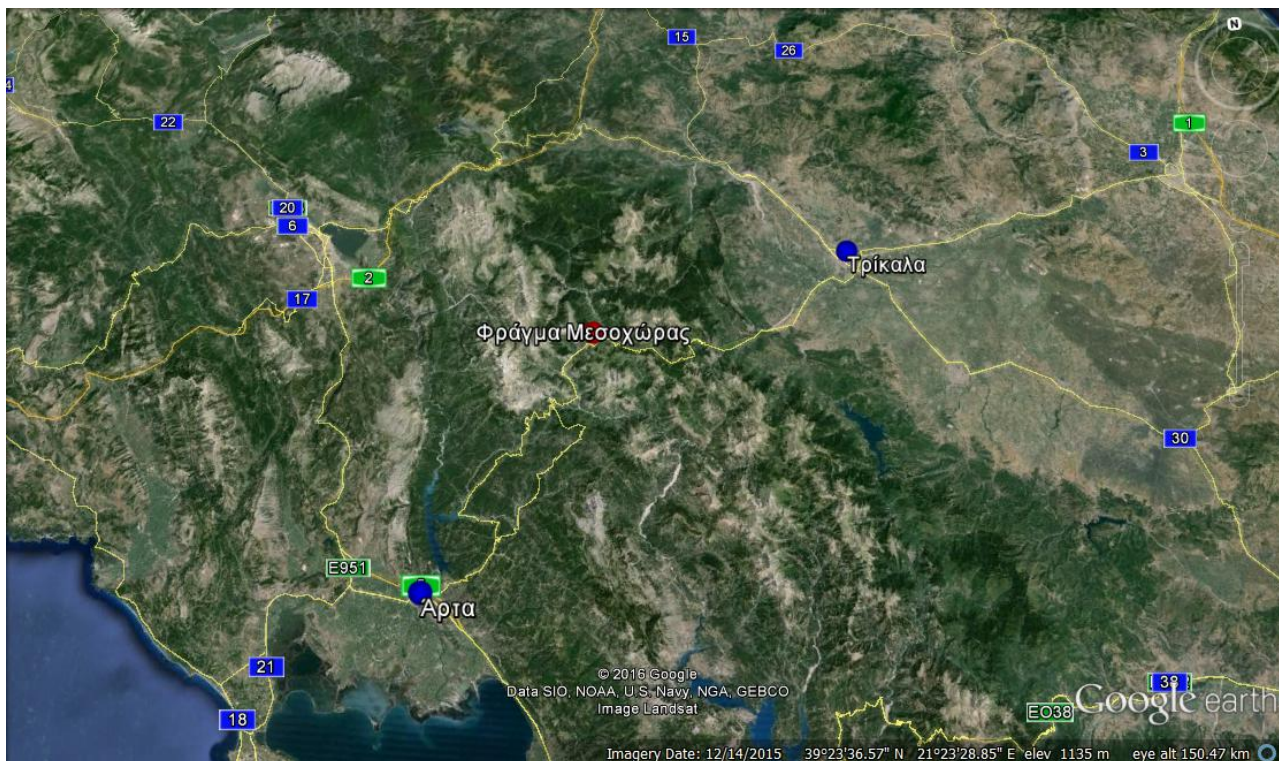
Γενικά στοιχεία της περιοχής

Το φράγμα της Μεσοχώρας βρίσκεται στον Ν. Τρικάλων. Διοικητικά βρίσκεται σε έκταση του Δήμο Πύλης και συγκεκριμένα της Δημοτικής Ενότητας (ΔΕ) Πινδέων. Η περιοχή του φράγματος συνορεύει στα δυτικά με έκταση των ΔΕ Αθαμανίας και Θεοδωριάνων του Δήμου Κεντρικών Τζουμέρκων, του Νομού Άρτας.

**Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας**

Το φράγμα βρίσκεται επί της Εθνικής Οδού Άρτας – Τρίκαλων και σήμερα αποτελεί το μέσο σύνδεσης των δύο περιοχών, οι οποίες αποκόπτονται, από τον ποταμό Αχελώο.

Εικόνα 3: Θέση του φράγματος σε σχέση με τα αστικά κέντρα Άρτα και Τρίκαλα

Πλησίον της περιοχής που επηρεάζει το φράγμα, στη σημερινή κατάσταση αλλά και στην περίπτωση λειτουργίας του, βρίσκονται δύο οικισμοί: η Μεσοχώρα και το Αρματωλικό.

Η Μεσοχώρα, σύμφωνα με την απογραφή της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, παρουσιάζει, το 2011, πραγματικό πληθυσμό 195 κατοίκους (ο μόνιμος πληθυσμός ανέρχεται σε 143 κατοίκους). Το 2001, ο πραγματικός πληθυσμός ανέρχεται σε 470 κατοίκους. Στο Αρματωλικό, ο πραγματικός πληθυσμός (2011) είναι 113 κάτοικοι (64 κάτοικοι μόνιμος πληθυσμός). Το 2001 ο πραγματικός πληθυσμός ανέρχεται σε 334 κατοίκους.

Η Μεσοχώρα, ανήκει διοικητικά στην ΔΕ Πινδέων του Δήμου Πύλης και το Αρματωλικό στην ΔΕ Νεράιδας του Δήμου Πύλης.

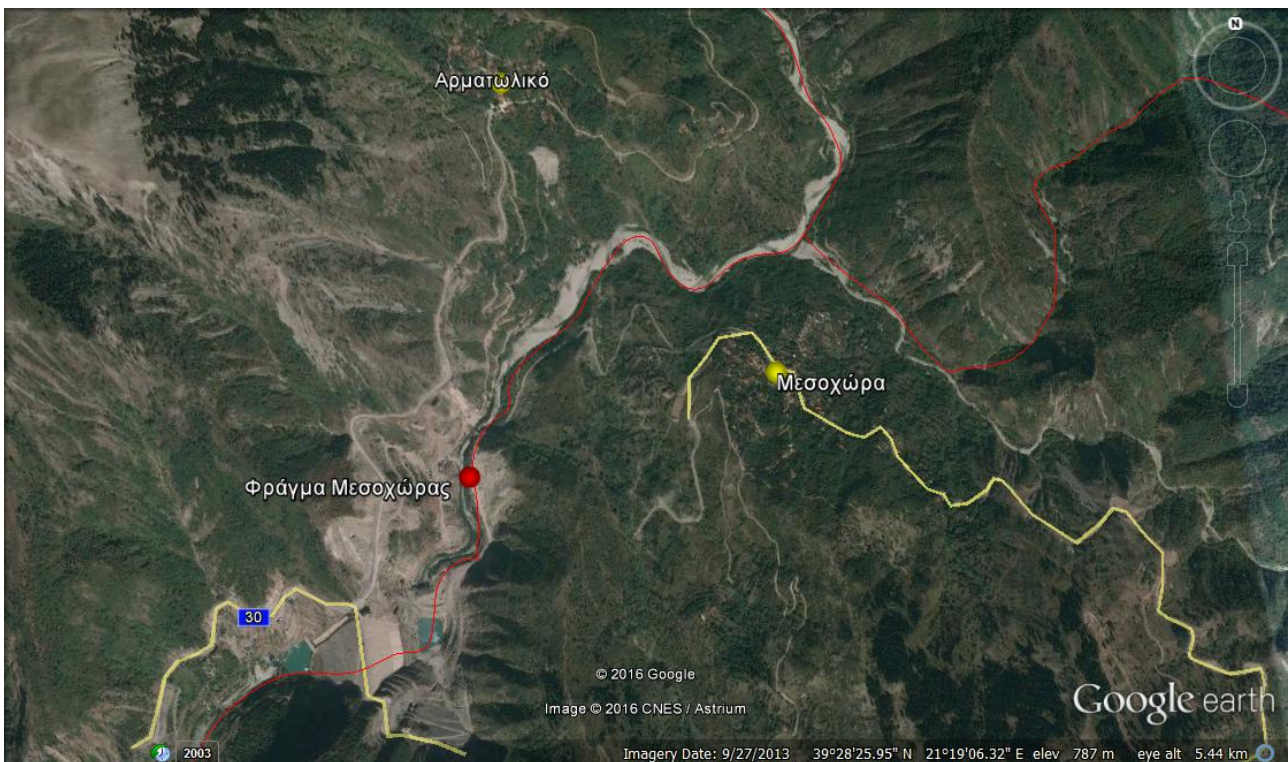
Η περιοχή έχει μια πλούσια ιστορία, με συνεχή παρουσία σε σημαντικά ιστορικά γεγονότα από την αρχαιότητα έως και την περίοδο της Γερμανικής Κατοχής και την Εθνική Αντίσταση. Κατά την αρχαιότητα η περιοχή αποτελούσε τμήμα της χώρας των Αθαμάνων και έκτοτε κατοικείται ανελλιπώς. Η περίοδος της ακμής της (οικονομική ανάπτυξη και μεγαλύτερο ποσοστό πληθυσμού) σημειώνεται το 1940. Η περίοδος της δεκαετίας του '40 στοίχισε στη Μεσοχώρα το δραστήριο και έμπυχο δυναμικό της και επέφερε υλικές καταστροφές. Παράλληλα σήμανε και την αρχή της κλιμακούμενης παρακμής που ακολούθησε (δέχθηκε και αυτή τα πλήγματα της αστικοποίησης και της μετανάστευσης).

Η χλωρίδα και η πανίδα είναι ιδιαίτερα πλούσια και υπάρχουν αξιόλογα πολιτιστικά στοιχεία ως αποτέλεσμα της μακραίωνης ιστορίας της.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 η περιοχή εμπλέκεται στα σχέδια της εκτροπής του ποταμού Αχελώου προς το Θεσσαλικό Κάμπο. Η κατασκευή φράγματος στην περιοχή της Μεσοχώρας και

**Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας**

η μελλοντική κατάκλυσή της με σκοπό την δημιουργία τεχνητής λίμνης, αποτελούν το ξεκίνημα ατέλειωτων αγώνων μεταξύ κατοίκων – περιβαλλοντικών οργανώσεων και πολιτείας και οδηγούν σε σταδιακή εγκατάλειψη και ερήμωση της περιοχής, αφού δεν εξασφαλίζεται κανένα μέλλον για αυτή.

Εικόνα 4: Οι, μελλοντικά, κατακλυσμαίοι οικισμοί της Μεσοχώρας και του Αρματωλικού

Το έργο³

1. Φράγμα και ταμιευτήρας Μεσοχώρας:

Το φράγμα είναι λιθόρριπτο με ανάντη πλάκα από σκυρόδεμα (CFRD) συνολικού όγκου 5.300.000μ³ και ύψους 150 μ. Κατατάσσεται στην κατηγορία των πολύ μεγάλων φραγμάτων. Θεωρείται το ψηλότερο φράγμα της Ευρώπης. Στο ανάντη πρανές του φράγματος εδράζεται πλάκα σκυροδέματος με συνολική επιφάνεια 52 στρεμμάτων, όγκο 28.200μ³ και πάχος από 75-35εκατοστά. Η στέψη του φράγματος, στο υψόμετρο 775 μ., έχει μήκος 340μ. και μέσω αυτής γίνεται η προσπέλαση προς τον οικισμό Μεσοχώρας. Το φράγμα έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά :

- Ονομαστική στέψη = 775 μ.
- Ύψος φράγματος (από κοίτη) = 135 μ.
- Μήκος στέψης = 673 μ.
- Μέγιστο ύψος από θεμελίωση = 150 μ.
- Ολικός όγκος φράγματος = 4.000 εκατομμύρια κ.μ.
- Έκταση ταμιευτήρα = 12,8 τετρ. χλμ.

³ Στοιχεία από την ψηφιακή βιβλιοθήκη Υ.ΠΕ.ΘΕ. - Υδάτινοι Πόροι και Περιβάλλον Θεσσαλίας – Δήμος Τρικκαίων. Ανακτήθηκε από το διαδικτυακό τόπο του φορέα: <http://www.ypethe.gr/>, στις 03/06/2016.

**Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας**

- Ωφέλιμος όγκος ταμιευτήρα = 228 (358) εκατ. κ.μ.
- Προϋπολογισμός έργου (Φράγμα) = 300 εκατ. €
- Πρόβλεψη κόστους έργου (Φράγμα+δαπάνες απαλλοτριώσεων, κ.α.) = 450 εκατ. €
- Ανωτάτη Στάθμη Λίμνης (Α.Σ.Λ.) +770,0 μ.

Η υδροληψία βρίσκεται στο αριστερό αντέρεισμα σε υψόμετρο 716,00 (στάθμη δαπέδου), είναι κατακόρυφου τύπου με φρέαρ θυροφραγμάτων ύψους 55 μέτρων, διαμέτρου 5,30 μέτρων και διαστάσεις ανοίγματος 7,39x4,20 μέτρων.

Η λειτουργία του ΥΗΕ Μεσοχώρας είναι αμιγώς ενεργειακή και δεν συνεισφέρει στις ανάγκες της εκτροπής ούτε επηρεάζεται από αυτή. Στον εκκενωτή πυθμένα του ΥΗΕ λειτουργεί μικρός ΥΗΣ για την εξασφάλιση συνεχούς οικολογικής παροχής 1,5 m³/s.).

Εικόνα 5: Φράγμα και ταμιευτήρας Μεσοχώρας
Πηγή: Ψηφιακή βιβλιοθήκη Υ.ΠΕ.ΘΕ. - www.ypethe.gr

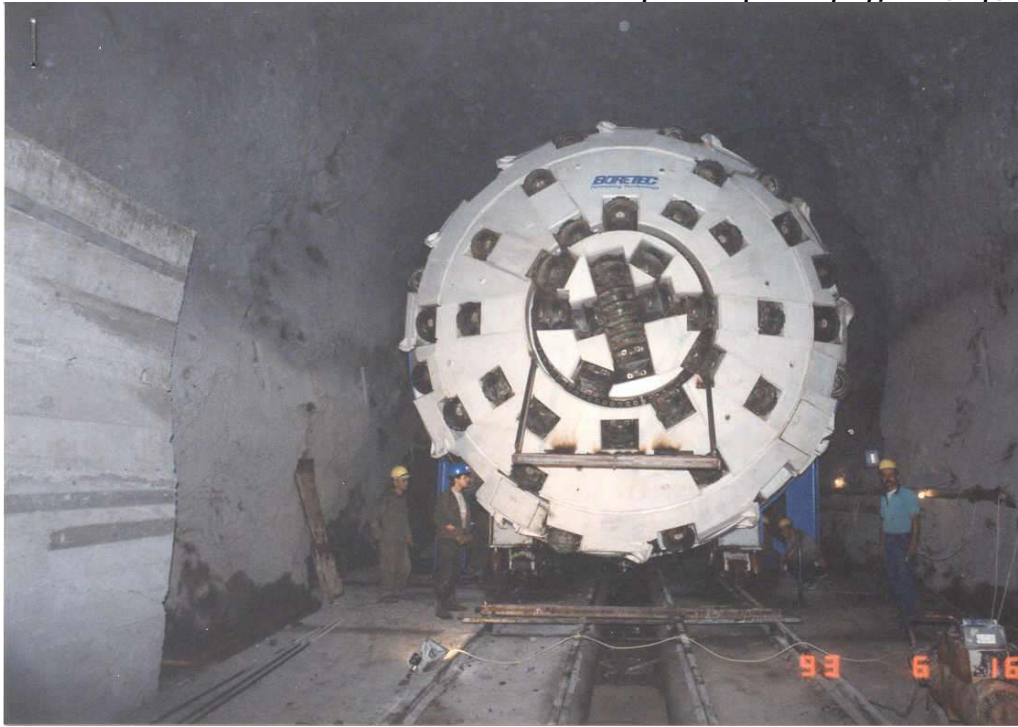
2. Σήραγγα προσαγωγής Μεσοχώρας – Γλύστρας

Η σήραγγα προσαγωγής προς τον υδροηλεκτρικό σταθμό Γλύστρας έχει μήκος 7,4 χιλιόμετρα με κυκλική διατομή εκσκαφής 6,30 μέτρα. Είναι επενδεδυμένη με σκυρόδεμα πάχους 0,5 μέτρα και οδηγεί το νερό από την υδροληψία του φράγματος Μεσοχώρας στον αγωγό πτώσης με κλίση 0,006.

Η διάνοιξη της σήραγγας έγινε με μηχανήμα ολομέτωπης κοπής (TBM) και λόγω του μεγάλου μήκους της διανοίχθηκε μία σήραγγα προσπέλασης ενδιάμεσου μετώπου για την μεταφορά των προϊόντων εκσκαφής και του σκυροδέματος.

Στο τέλος της σήραγγας προσαγωγής, 400 μέτρα ανάντη του σταθμού, κατασκευάστηκε φρέαρ ανάπαλσης επενδεδυμένο με σκυρόδεμα, ύψους 130 μέτρων και διαμέτρου 12,5 μέτρων.

*Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας*

Εικόνα 6: Η σήραγγα προσαγωγής

Πηγή: Ψηφιακή βιβλιοθήκη Υ.ΠΕ.ΘΕ. - www.ypethe.gr

3. Υδροηλεκτρικός σταθμός Γλύστρας

Ο Υδροηλεκτρικός σταθμός βρίσκεται στην περιοχή Γλύστρας, είναι υπαίθριος και σχεδιάστηκε για την εγκατάσταση δύο μονάδων με στροβίλους τύπου FRANCIS και σύγχρονης γεννήτριας τάσης 15,75KV, συχνότητας 50 HZ και ονομαστικής ισχύος 90 (2 x 82,6MW), παροχή μονάδος 45μ3/δευτ. και δυνατότητα παραγωγής ετήσιας ενέργειας 360 GWh.

Εικόνα 7: Υδροηλεκτρικός σταθμός Γλύστρας

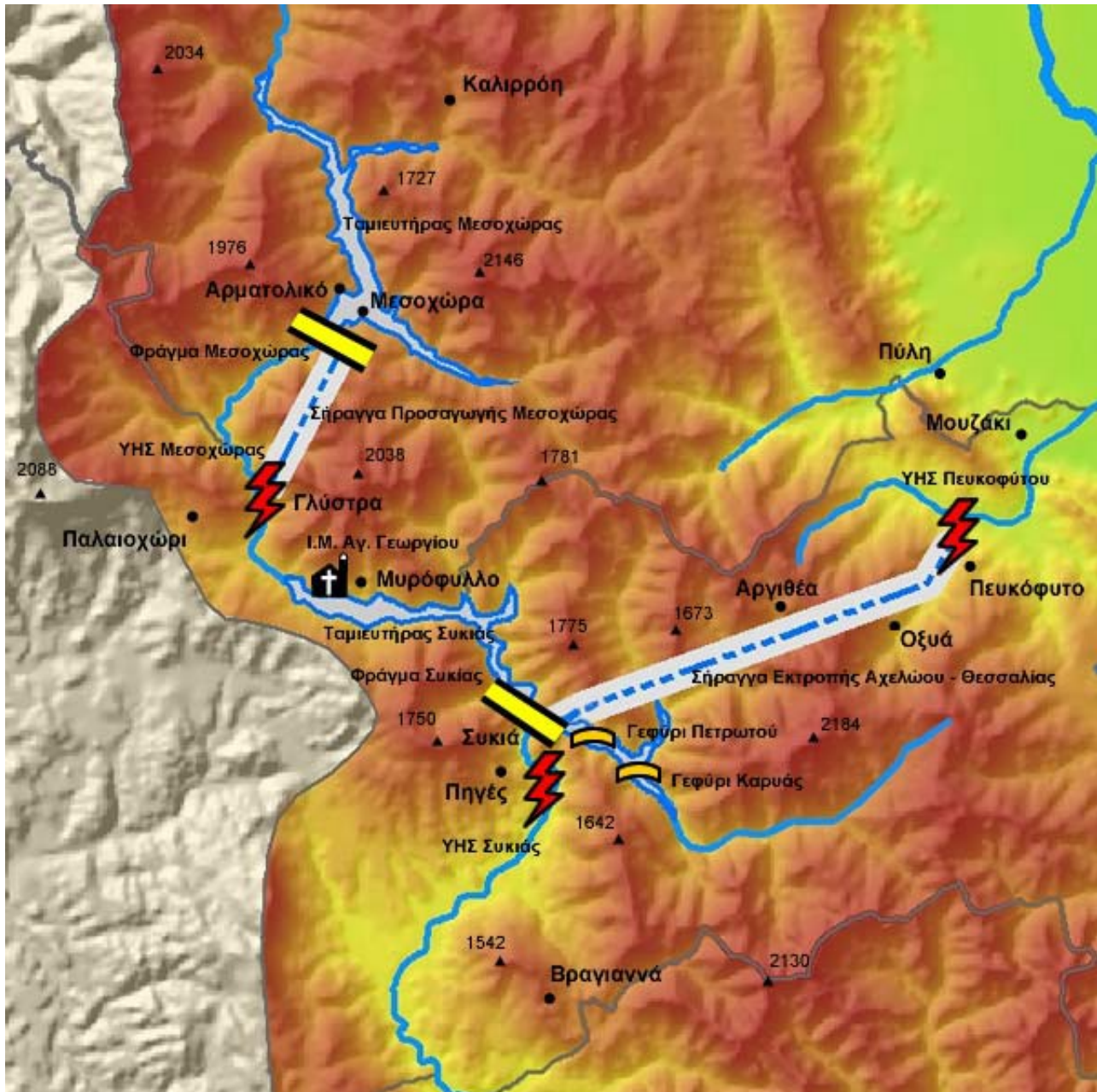
Πηγή: Ψηφιακή βιβλιοθήκη Υ.ΠΕ.ΘΕ. - www.ypethe.gr

*Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας*

Το φράγμα της Μεσοχώρας αποτελεί, όπως προαναφέρθηκε, τμήμα των έργων μερικής «μικρής ή οικολογικής» εκτροπής μέρους των υδάτων (600 εκ. κυβικά μέτρα) του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία.

Στην επόμενη εικόνα παρουσιάζεται το πλήρες σχέδιο εκτροπής του Αχελώου.

Εικόνα 8: Τα έργα εκτροπής του Αχελώου στο σύνολό τους
Πηγή: Παπαγιαννάκης, 2010

*Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας*

Επιπτώσεις

Συνοπτικά, μέχρι στιγμής, έχει εντοπιστεί μία θετική επίπτωση από την κατασκευή του φράγματος, ήτοι το γεγονός ότι έχει κατασκευαστεί το οδικό δίκτυο που συνδέει τους δύο νομούς Άρτας και Τρικάλων. Δεν έχει ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα, όμως αποτελεί προτεραιότητα για την περιφέρεια Θεσσαλίας.

Από την άλλη καταγράφονται μερικές σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις. Η μείωση του πληθυσμού των περιοχών επιρροής της λειτουργίας του φράγματος, η μη ύπαρξη σχεδιασμού για την οικονομική και περιβαλλοντική ανάπτυξη της περιοχής, η συνεχής αναμονή κατοίκων και φορέων που εάν είχαν κάποιο προσανατολισμό θα μπορούσαν να δράσουν και να ενισχύσουν την περιοχή, και γενικά το αίσθημα της εγκατάλειψης που νιώθεις έντονα όταν βρίσκεσαι στην περιοχή αυτή.

Τα παραπάνω όμως δεν φαίνονται! Αυτό που φαίνεται είναι οι επιπτώσεις του έργου στο τοπίο! Ένα τεράστιο τεχνικό έργο, σε μια περιοχή ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς. Για το λόγο αυτό παρατίθενται εικόνες, σε διάφορα στάδια κατασκευής του έργου.

Εικόνα 9: Αρχικό στάδιο κατασκευής

Εικόνα 10: Μερικά κυβικά χώμα αργότερα!

*Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας*

Εικόνα 11: Άποψη του φράγματος - 2003

Εικόνα 12: Άποψη του φράγματος - 2013

2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στη συνέχεια, παρατίθεται το θεσμικό πλαίσιο με το οποίο σχετίζεται η κατασκευή του φράγματος της Μεσοχώρας. Ειδική αναφορά γίνεται στις αποφάσεις του ΣτΕ για την περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας και της εκτροπής του Αχελώου με σκοπό να αναδειχθούν οι λόγοι των συνεχών ακυρώσεων πραγματοποίησης του έργου.

Το Σύνταγμα του 1975 (άρθρο 24) δίνει «νέα πνοή στην προστασία του περιβάλλοντος, την οποίαν ανάγει σε Συνταγματικά προστατευόμενη αξία και υποχρέωση του κράτους, που πρέπει να συνεκτιμάται κατά το σχεδιασμό της κρατικής δραστηριότητας σε όλους τους τομείς» (Βλαντού 2010).

Το 1976 με βάση τις ανωτέρω επιταγές του συντάγματος ψηφίζεται ο N.360/76 «περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος» ο οποίος εισάγει έννοιες όπως η χρήση του χώρου, το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, η προστασία του περιβάλλοντος και καθιερώνει τα χωροταξικά σχέδια και προγράμματα ως ένα ιεραρχημένο σύστημα αλληλοεξαρτώμενων σταδίων σχεδιασμού και προγραμματισμού (εθνικό, ειδικό, περιφερειακό). Δυστυχώς ο νόμος αυτός δεν έτυχε ευρείας χρήσης και παρά κάποιες λίγες αποφάσεις, παρέμεινε ουσιαστικά ανενεργός (Παπαγιαννάκης, 2010).

Το 1980 σημαντικό βήμα προόδου και εκσυγχρονισμού αποτελεί η δημιουργία του Υπουργείου Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος με το N. 1032/1980. Στη συνέχεια το Υπουργείο αυτό μετονομάζεται σε Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και απορροφά τις αρμοδιότητες του καταργηθέντος Υπουργείου Δημοσίων Έργων (Παπαγιαννάκης, 2010).

Το 1981 (N. 1126/1981 - ΦΕΚ 32/Α/10-02-1981) υπογράφεται η Σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς. Σύμφωνα με αυτή το τοπίο εντάσσεται είτε στην πολιτιστική κληρονομιά ως «έργο του ανθρώπου ή συνδυασμός έργων του ανθρώπου και της φύσεως» είτε στη φυσική. Η εφαρμογή της Σύμβασης περιορίστηκε στην προστασία αρχαιολογικών χώρων και μνημείων (Γεμεντζή, Ζαχαρός 2013).

Στη συνέχεια, έρχεται η θεσμοθέτηση του Νόμου – Πλαίσιο N. 1650/1986 (ΦΕΚ 160/Α/16-10-1986) για την προστασία του περιβάλλοντος. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος νόμος περιλαμβάνει ειδικό κεφάλαιο, το Κεφάλαιο Δ με τίτλο: «Προστασία φύσης και τοπίου». Ο νόμος-πλαίσιο προσεγγίζει το περιβάλλον ως το σύνολο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων. Αν και ειδική αναφορά στο τοπίο γίνεται στην παράγραφο 4 του άρθρου 18 για τους «προστατευόμενους φυσικούς σχηματισμούς, τα προστατευόμενα τοπία και τα στοιχεία του τοπίου», στην πραγματικότητα υιοθετεί την προστασία της φύσης και του τοπίου χωρίς διάκριση στα επιμέρους χαρακτηριστικά τους και κωδικοποιεί τις προστατευόμενες περιοχές σε πέντε κατηγορίες με βάση τα κριτήρια χαρακτηρισμού τους και τις αρχές προστασίας. Ο νόμος

**Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας**

επιβάλλει τον επαναχαρακτηρισμό των κηρυγμένων τοπίων και των προστατευόμενων περιοχών με βάση τη νέα διαδικασία, κάτι που δεν έχει υλοποιηθεί μέχρι σήμερα (Γεμενετζή, Ζαχαρός 2013).

Το 1987 ψηφίστηκε ο **N. 1739/87** «Διαχείριση των υδατικών πόρων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ201Α/20-11-87). Ο Ν.1739/87 δυστυχώς δεν μπόρεσε να αξιοποιηθεί πλήρως διότι ουδέποτε εκδόθηκαν όλα τα προεδρικά διατάγματα και οι λοιπές κανονιστικές διατάξεις, οι οποίες ήταν απαραίτητες για την πλήρη εφαρμογή του.

Στις διατάξεις του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού (**ΓΟΚ - Ν.2831/2000 ΦΕΚ 140/Α/13-06-2000**) είναι αξιοσημείωτη η ενιαία νομοθετική αντιμετώπιση της αρχιτεκτονικής και της φυσικής κληρονομιάς. Στον νόμο αυτό εντάσσονται στο πλαίσιο προστασίας των παραδοσιακών οικισμών και των διατηρητέων κτιρίων (πολιτιστική-αρχιτεκτονική κληρονομιά) και το ευρύτερο φυσικό τους περιβάλλον (φυσική κληρονομιά). Ακόμη στις διατάξεις του **N.3028/2002 (ΦΕΚ 153/Α/28-06-2002)**, ο οποίος αφορά την ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων, αντιμετωπίζονται ενιαία τα μνημεία και ο φυσικός χώρος που τα περιβάλλει. Τα εργαλεία αυτά συνυπάρχουν με τα «κλασικά» εργαλεία της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (προστατευόμενες περιοχές, περιοχές δικτύου Natura 2000, Τόποι Κοινοτικής Σημασίας κλπ), της αρχαιολογικής νομοθεσίας (αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία) και της αρχιτεκτονικής νομοθεσίας (παραδοσιακοί οικισμοί, διατηρητέα κλπ), δημιουργώντας ένα σύμπλεγμα περιοχών προστασίας με άμεση ή έμμεση αναφορά στο τοπίο.

Το 1992 θεσμοθετήθηκε από το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων η οδηγία **92/43/ΕΟΚ** «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» που σκοπό έχει να συμβάλλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλότητας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας της Ευρώπης. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, επελέγη η δημιουργία ενός συνεκτικού οικολογικού δικτύου ειδικών ζωνών, επονομαζόμενο ως «Natura 2000». Το Δίκτυο αυτό αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών τις «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ- SPA) για την Οрниθοπανίδα, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, και τους Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ - SCI) όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ. **Η Οδηγία 92/43/ΕΚ εναρμονίστηκε στο ελληνικό Δίκαιο με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 33318/3028/11-12-98 (ΦΕΚ 1289/Β/28-12-98), η οποία συμπληρώθηκε με την ΚΥΑ Η.Π. 14849/853 /Ε 103/4-4-2008 (ΦΕΚ 645/Β/11- 4-08).** (Παπαγιαννάκης, 2010).

Το 1999 τέθηκε σε ισχύ ο Ν. 2742/99 «Χωροταξικός σχεδιασμός και αιεφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» (**ΦΕΚ 207/Α/1999**). Σκοπός του νόμου είναι η θέσπιση θεμελιωδών αρχών και η θεσμοθέτηση σύγχρονων οργάνων, διαδικασιών και μέσων άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού που προωθούν την αιεφόρο και ισόρροπη ανάπτυξη, κατοχυρώνουν την παραγωγική και κοινωνική συνοχή, διασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος στο σύνολο του εθνικού χώρου και στις επιμέρους ενότητές του και ενισχύουν τη θέση της χώρας στο διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Το 2000 θεσπίσθηκε με σκοπό την προστασία των υδάτων στην Κοινότητα η **Οδηγία 2000/60/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων».

Το 2003 με σκοπό την εναρμόνιση του εθνικού δικαίου προς τις διατάξεις της Οδ.2000/60/ΕΚ ψηφίστηκε ο **N. 3199/2003** «Προστασία και διαχείριση των υδάτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000» (Α' 280).

**Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας**

Το 2010 και με τον **N. 3827/2010 (ΦΕΚ 30/Α/25-02-2010)** που αφορά την «Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο» (ή Σύμβαση της Φλωρεντίας) θεσμοθετείται πλέον μια συγκροτημένη και διακριτή πολιτική τοπίου. Τα σημαντικότερα σημεία της οποίας είναι ότι διευρύνει με σαφήνεια την κλίμακα του τοπίου από το σημειακό και το τοπικό ως το χωροταξικό επίπεδο, κάνει αναφορά σε αξιόλογα τοπία αλλά και σε καθημερινά τοπία και υποβαθμισμένες περιοχές και εντάσσει το τοπίο στην πολεοδομική και χωροταξική κλίμακα και σε όλες τις τομεακές πολιτικές. Το τοπίο γίνεται αντικείμενο αναγνώρισης και διαχείρισης ανεξάρτητα από την εξαιρετική αξία του. Στη Σύμβαση, το τοπίο παρουσιάζεται ως βασικό στοιχείο του πολιτισμού και της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Αναγνωρίζεται η ποικιλομορφία και η ποιότητά του, που συμβάλλει στη διαμόρφωση της τοπικής κουλτούρας και αποτελεί ένα βασικό συστατικό στοιχείο της ευρωπαϊκής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, και θεωρείται απαραίτητη η επεξεργασία μιας συνολικής πολιτικής διατήρησής του. Για τη Σύμβαση το τοπίο είναι στοιχείο της κοινής κληρονομιάς και η παρούσα γενιά έχει ευθύνη απέναντι στις παρελθούσες και τις μελλοντικές γενιές. Σημειώνεται ακόμη ότι οι δραστηριότητες των δημόσιων αρχών για το τοπίο δεν μπορούν να παραμείνουν πια μόνο στο πεδίο μελέτης ή στο πεδίο περιορισμένης παρέμβασης. Το τοπίο πρέπει να γίνει πολιτικό θέμα γενικού ενδιαφέροντος επειδή συμβάλλει στην ευημερία των ευρωπαίων πολιτών και οι πολίτες της δεν αποδέχονται πια να καθορίζουν τα τοπία τους τεχνικές και οικονομικές εξελίξεις που αποφασίζονται χωρίς αυτούς (Μπεόπουλος 2011).

Ακόμη, με τη θεσμοθέτηση του **N. 3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/2011)** για τη «Διατήρηση της Βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις», ο οποίος τροποποιεί το Ν. 1650/1986, τονίζεται η ανάγκη προστασίας και διατήρησης του τοπίου παράλληλα με τη βιοποικιλότητα και τη φύση, ώστε να διασφαλίζονται οι φυσικές διεργασίες, οι φυσικοί πόροι και τα οικοσυστήματα καθώς και η ποικιλομορφία, η ιδιαιτερότητα ή η μοναδικότητα των συνιστωσών τους (Κεφ. Β', άρθρο 4). Παράλληλα, ορίζονται τα προστατευόμενα τοπία και τα προστατευόμενα στοιχεία του τοπίου με βάση την οικολογική, αισθητική ή πολιτισμική αξία τους (Κεφ. Β', άρθρο 5), δίνοντας έμφαση στην αναγνώριση τόσο των φυσικών όσο και των ανθρωπογενών χαρακτηριστικών (Γεμενετζή, Ζαχαρός 2013).

Διεθνής Συμβάσεις

- τη **Σύμβαση των Παρισίων** της 23ης.11.1972 για την Προστασία της Παγκοσμίου Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς (Ν. 1126/1981) και ιδίως από τα άρθρα 1, 3, 4, 5 και 12,
- την Ευρωπαϊκή **Σύμβαση του Λονδίνου** της 6ης.5.1969 για την Προστασία της Αρχαιολογικής Κληρονομιάς (Ν. 1127/1981),
- τη Σύμβαση για την Προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης, γνωστή ως **Σύμβαση της Γρανάδας** (Ν. 2039/1992), ιδίως άρθρα 1-4, 7, 10.

Αποφάσεις ΣτΕ

1994: Το Ε' τμήμα του ΣτΕ «μπλοκάρει» για πρώτη φορά την εκτροπή του Αχελώου με τις ακυρωτικές αποφάσεις υπ' αριθμ. (2759-2760/1994) κατά των υπουργικών αποφάσεων με τις οποίες εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι για την κατασκευή των φραγμάτων Μεσοχώρας-Συκιάς και Πύλης-Μουζακίου και διατάσσει τη διακοπή των έργων με το σκεπτικό ότι η συνολική επίδραση ενός σύνθετου και πολύπλοκου τεχνικού έργου δεν ισούται με το άθροισμα των συνεπειών των επί μέρους τεχνικών έργων αλλά είναι πολλαπλάσιο, λόγω του δυναμικού χαρακτήρα των διαταρασσόμενων φυσικών και ανθρωπογενών οικοσυστημάτων που βρίσκονται

**Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας**

σε αλληλεπίδραση. Επομένως μόνο με μια συνολική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων θα ήταν δυνατόν να διαγνωστούν σε όλη τους την έκταση οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εκτροπής.

1995: Το ΣτΕ εκδίδει την απόφαση υπ' αριθμ. (3943/1995) που ακυρώνει την άρνηση του ΥΒΕΤ να παράσχει στις περιβαλλοντικές οργανώσεις την πρόσβαση στα στοιχεία που σχετίζονται με έργα της εκτροπή.

2000: Το ΣτΕ εκδίδει την ακυρωτική απόφαση υπ' αριθμ. (3478/2000) κατά της κοινής υπουργικής απόφασης του 1995, με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι του έργου και επίσης διατάσσει τη διακοπή των έργων με το σκεπτικό ότι δεν υπάρχει διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων για την διάσωση του ναού του Αγίου Γεωργίου στο Μυρόφυλλο Τρικάλων.

2005: Το ΣτΕ εκδίδει την ακυρωτική απόφαση υπ' αριθμ. (1688./3-6-2005) κατά της έγκρισης της συμπληρωματικής ΜΠΕ (ΚΥΑ αριθμ. 131957/19-3-2003) με το σκεπτικό ότι δεν υπάρχει εθνικό σχέδιο διαχείρισης υδατικών πόρων όπως προβλέπεται από την ελληνική και την κοινοτική νομοθεσία.

2006: Το ΣτΕ εκδίδει τις ακυρωτικές αποφάσεις υπ' αριθμ.(1186-1187/2006) κατά της ανάθεσης του έργου στην εταιρεία Μηχανική Α.Ε. για την ολοκλήρωση του φράγματος της Συκιάς σύμφωνα με το σκεπτικό του ότι οι εν λόγω αποφάσεις βασίστηκαν στις μελέτες περιβαλλοντικών όρων τις οποίες είχε ακυρώσει το ΣτΕ το 2005.

2007: Το ΣτΕ με την απόφαση υπ' αριθμ. (999/2007) απορρίπτει την αίτηση αναστολής φορέων της Αιτωλοακαρνανίας και οργανώσεων που ζητούσαν αναστολή της απόφασης του υπουργού ΥΠΕΧΩΔΕ, η οποία ενέκρινε το αποτέλεσμα της δημοπρασίας για την εκτέλεση του έργου αποπεράτωσης του φράγματος Συκιάς. Το ΣτΕ έκρινε ότι η αίτηση στρέφεται ευθέως κατά του νόμου (Ν. 3481/2006) και ακολούθησε την πάγια νομολογία του δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία ελέγχονται μόνον οι διοικητικές πράξεις που εκδίδονται βάσει νόμου και όχι οι ίδιοι οι νόμοι.

2009: Το ΣτΕ με την απόφαση υπ' αριθμ. 3054/09-10-2009 έκρινε αντίθετο το σύνολο των έργων της εκτροπής προς την κοινοτική νομοθεσία του περιβάλλοντος και υπέβαλε σειρά προδικαστικών ερωτημάτων προς το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Η απόφαση αυτή στρέφεται ευθέως κατά του νόμου «Σουφλιά» (Ν. 3481/2006) θέτοντας σε αμφιβολία τη δυνατότητα της Πολιτείας να καταστρατηγεί τις αποφάσεις των δικαστηρίων και να «περνάει» με νόμο έργα. Η εισηγήτρια, σύμβουλος Επικρατείας κ. Κατερίνα Σακελλαροπούλου ζήτησε να μεταστραφεί η νομολογία του ΣτΕ, θεωρώντας ότι η μη δικαστική έρευνα των αποφάσεων της Πολιτείας που κυρώνονται με νόμο δημιουργούν έλλειμμα δικαστικής προστασίας.

2010: Η Επιτροπή Αναστολών του ΣτΕ εκδίδει την απόφαση υπ' αριθμ. (141/2010) μετά από αίτηση του «Παγκόσμιου Ταμείου για τη Φύση (WWF) Ελλάς», που ζητούσε να ανασταλούν προσωρινά τα έργα της εκτροπής. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή διατάσσεται: α) η άμεση διακοπή όλων των εργασιών που διενεργούνται και αποσκοπούν στην κατασκευή του έργου της μερικής εκτροπής του άνω ρου του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία, καθώς και η αποχή από κάθε υλική ενέργεια που κατατείνει στην ολοκλήρωση και λειτουργία των έργων που συνδέονται με το εγχείρημα της εκτροπής, β) η μη λειτουργία όσων εκ των έργων χρήσης και αξιοποίησης υδάτων έχουν ολοκληρωθεί.

2014: ΣτΕ (26/2014) Απόφαση ακύρωσης κατά ΚΥΑ έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για την κατασκευή και λειτουργία έργων μερικής εκτροπής του άνω ρου του Αχελώου ποταμού προς τη Θεσσαλία. Αντίκειται προδήλως στην αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης και συνεπάγεται εκτεταμένη περιβαλλοντική βλάβη σε περιοχή ενταγμένη δε δίκτυο Natura 2000.

3. ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

3.1. Εντοπισμός χαρακτηριστικών τοπίου

Ξεκινώντας την ανάγνωση της περιοχής μελέτης προβαίνουμε αρχικά στον εντοπισμό του τοπίου χρησιμοποιώντας μια αεροφωτογραφία η οποία απεικονίζει την περιοχή του φράγματος, την πλημμυρική περιοχή και την ευρύτερη περιοχή.

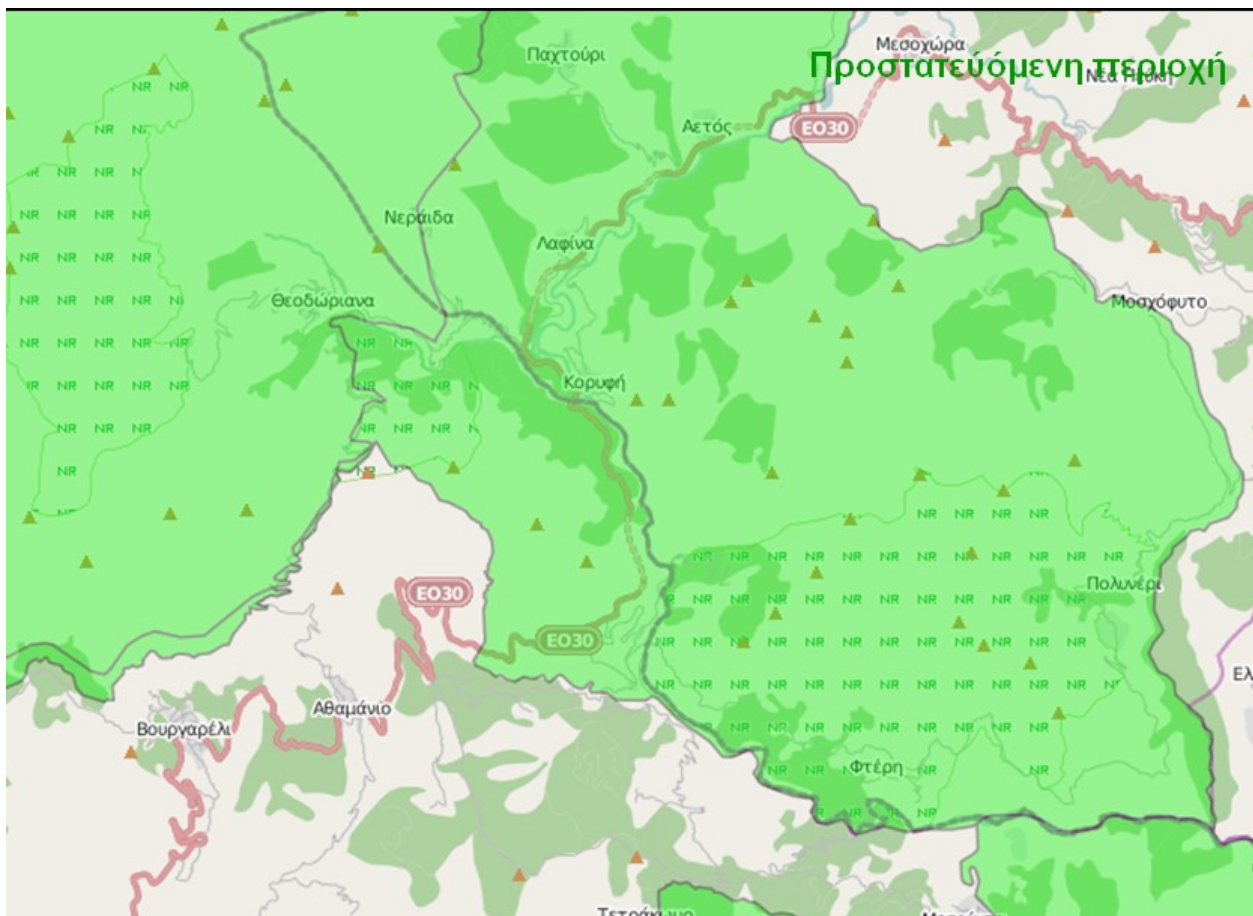
Με μια πρώτη ματιά ξεχωρίζουμε και οριοθετούμε κάποιες περιοχές. Αυτό συμβαίνει γιατί αυτές οι περιοχές έχουν κάποια ιδιαίτερα μορφολογικά χαρακτηριστικά ή αποτυπώνονται στην αεροφωτογραφία με κάποιον ιδιαίτερο τρόπο. Οι περιοχές αυτές είναι ο ορεινός όγκος των Τζουμέρκων, η κοιλάδα του Αχελώου και η πλημμυρική περιοχή – η περιοχή όπου στο μέλλον πιθανώς να σχηματιστεί η τεχνητή λίμνη.

Εικόνα 13: Εντοπισμός στοιχείων τοπίου

**Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας**

Στη συνέχεια παρατίθεται εικόνα που να απεικονίζει την προστατευόμενη περιοχή NATURA 2000, η ύπαρξη της οποίας αποτέλεσε και βασικό λόγο μη υλοποίησης των έργων της εκτροπής του Αχελώου. Ακόμη όλη περιοχή του φράγματος είναι ενταγμένη σε αυτή.

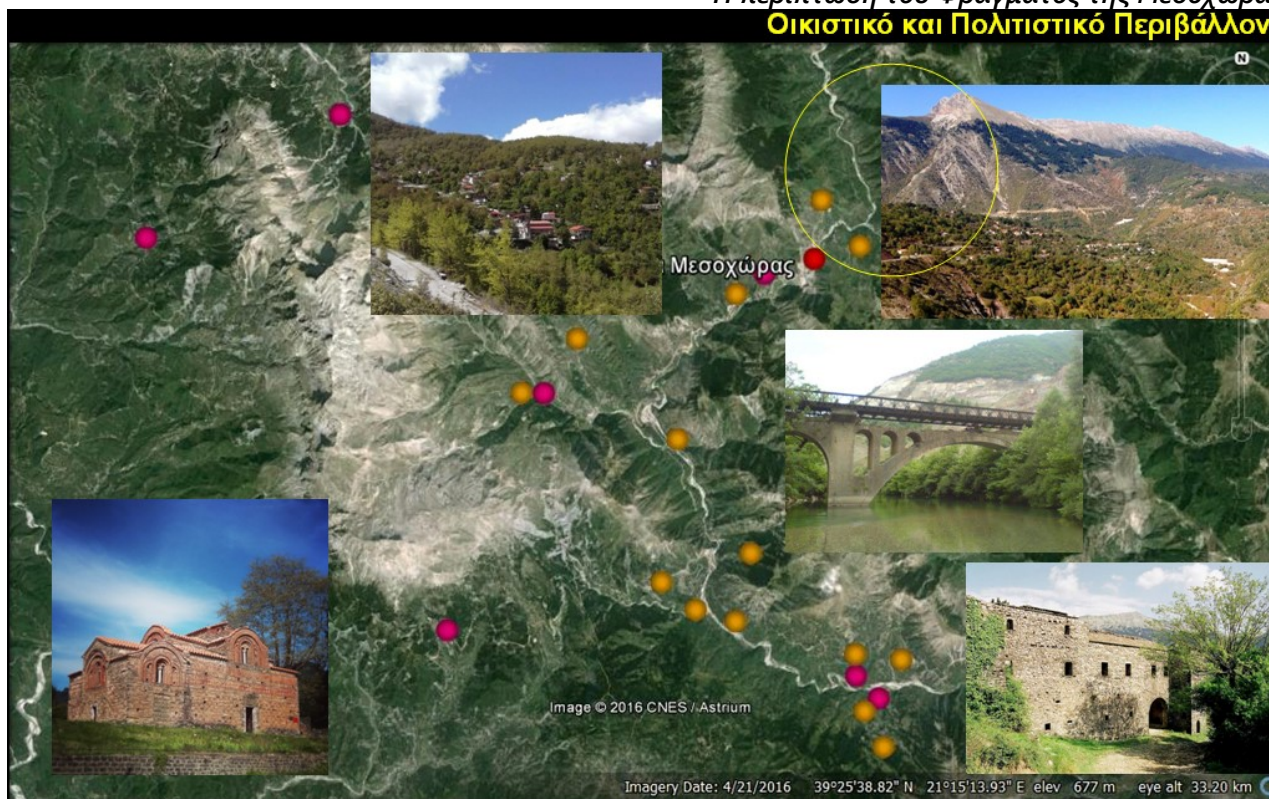

Εικόνα 14: Απεικόνιση προστατευόμενης περιοχής NATURA 2000

Στη συνέχεια εντοπίζονται τα χαρακτηριστικά του τοπίου όπως κάποια κτίρια ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, ιστορικής και πολιτιστικής αξίας, όπως είναι οι δύο οικισμοί Μεσοχώρα και Αρματωλικό (λόγω της ιστορίας τους), το Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου στο Μυρόφυλλο, πέτρινη γέφυρα που για χρόνια εξυπηρετούσε τη σύνδεση των οικισμών μεταξύ τους και στην ευρύτερη περιοχή η Κόκκινη Εκκλησιά. Πλήθος οικισμών – συνοικισμών αναπτύσσονται εκατέρωθεν του ποταμού με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ο καθένας.

Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας
Οικιστικό και Πολιτιστικό Περιβάλλον

Εικόνα 15: Εντοπισμός χαρακτηριστικών τοπίου

Τέλος, εντοπίζονται και απεικονίζονται χώροι διάφορων οικονομικών δραστηριοτήτων και υποδομών που προέκυψαν από την κατασκευή του φράγματος και μετά, κυρίως λόγω της κατασκευής του οδικού δικτύου, ανακτήθηκε πρόσβαση, σε νέες περιοχές.

Εικόνα 16: Εντοπισμός χαρακτηριστικών τοπίου

3.2. Αξιολόγηση

Το τοπίο εξαιτίας των μεγάλων τεχνικών έργων, κατά μήκος του ποταμού Αχελώου και γύρω από την περιοχή του φράγματος χαρακτηρίζεται σημαντικά υποβαθμισμένο.

Η εικόνα που παρουσιάζεται είναι αυτή ενός σεληνιακού τοπίου, ακόμη και σήμερα δέκα χρόνια μετά την τυπική ολοκλήρωση του εν λόγω έργου, ενώ δεσπόζει μια τεράστια κατασκευή στη μέση του πουθενά.

Ιδιαίτερης διαχείρισης και άμεσης αποκατάστασης χρήσουν τα πρανή, προκειμένου να επανέλθει η βλάστηση και να αποκατασταθεί η μορφολογία της περιοχής.

Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι το τοπίο της περιοχής έχει υποστεί μεγάλο βαθμό αλλοίωσης.

Όσον αφορά τα πολιτιστικά στοιχεία, επειδή έχει δοθεί μεγάλη βαρύτητα στο περιβάλλον έχουν εγκαταλειφθεί. Χρίζουν ανάδειξης και ένταξης αυτών στο περιβάλλον της περιοχής του φράγματος, κυρίως μέσω διαδρομών περιβαλλοντικής και πολιτιστικής σημασίας.

Συνοψίζοντας, η περιοχή παρουσιάζει τα εξής ποιοτικά χαρακτηριστικά:

- Είναι μια περιβαλλοντικά υποβαθμισμένη περιοχή
- Παρουσιάζει μειωμένη/ανεπαρκή οικονομική δραστηριότητα
- Είναι μια περιοχή χωρίς ταυτότητα

Και οι πιέσεις – απειλές που δέχεται προέρχονται από την αστάθεια στην λήψη μιας οριστικής απόφασης για το ποιο θα είναι το μέλλον της περιοχής.

Σύμφωνα με την ΥΑ 51949/29-11-2010 ως αξία ορίζεται η σημαντικότητα ενός τοπίου που προκύπτει από τη γενικότερη συναίνεση τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Η αξία καθορίζεται μέσα από την ενιαία αξιολόγηση:

- α) του αισθητικού και φυσικού κάλλους,
- β) της αντιπροσωπευτικότητας,
- γ) της αναγνωρισιμότητας,
- δ) της ποιότητας και του αναλλοίωτου χαρακτήρα,
- ε) της παρουσίας προστατευόμενων στοιχείων και τοπόσημων,
- στ) της μοναδικότητας (σπανιότητας) και
- ζ) της λειτουργίας ως φυσικού πόρου, του τοπίου.

Εφαρμόζοντας τον ορισμό προκύπτει ότι:

Κριτήριο	Ισχύει σήμερα; Ναι ή Όχι
Αισθητικό και φυσικό κάλλος	Όχι στη σημερινή του μορφή
Αντιπροσωπευτικότητα	Όχι
Αναγνωρισιμότητα	Όχι
Ποιότητα και αναλλοίωτος χαρακτήρας	Κακής ποιότητας – αλλοιωμένος χαρακτήρας
Παρουσία προστατευόμενων στοιχείων και τοπόσημων	Ναι
Μοναδικότητα (σπανιότητα)	Ναι
Λειτουργία ως φυσικός πόρος	Ναι

**Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας**

Ο παραπάνω πίνακας ερμηνεύεται ως εξής:

1. Από άποψη αισθητικού και φυσικού κάλλους, η περιοχή ενώ έχει κάποια ιδιαίτερα στοιχεία, είναι περιοχή NATURA, είναι αρκετά υποβαθμισμένη.
2. Η πολυετής εγκατάλειψη της πολιτείας οδήγησε στην ερήμωση της περιοχής. Για το λόγο αυτό δεν υπάρχει κάποιο αντιπροσωπευτικό χαρακτηριστικό που να καθορίζει τη φυσιογνωμία της περιοχής και να την κάνει αναγνωρίσιμη. Η Μεσοχώρα είναι συνδεδεμένη μόνο με το φράγμα.
3. Είναι μια περιοχή που χαρακτηρίζεται από μοναδικότητα των τοπίων της. Όμως δεν έχει ταυτότητα και κάποιο τρόπο να αναδειχθεί.
4. Είναι φυσικός πόρος και μπορεί να αξιοποιηθεί θέτοντας σε λειτουργία το φράγμα.

Συμπερασματικά η περιοχή παρουσιάζει τα τυπικά χαρακτηριστικά ενός τοπίου και η αξία της είναι σημαντική. Μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα ιδιαίτερος υποβαθμισμένο τοπίο. Υστερεί σε κάποια αξιολογικά κριτήρια αλλά τα σημεία όπου υστερεί μας αναδεικνύουν και τους τομείς των παρεμβάσεων που απαιτούνται για να βελτιωθεί η εικόνα του.

3.3. Το μέλλον

Η μη λήψη μιας οριστικής απόφασης για το ποιο θα είναι το μέλλον της περιοχής, μας οδηγεί σε δύο σενάρια: α) Το φράγμα να μη λειτουργήσει και β) Το φράγμα να λειτουργήσει.

Σενάριο 1	Σενάριο 2
 <p>Οικισμός Μεσοχώρας - Βαθύρρεμα και συμβολή του με τον Αχελώο</p>	 <p>Οικισμός Μεσοχώρας - Βαθύρρεμα και συμβολή του με τον Αχελώο</p>
<p>Εικόνα 17: Σενάρια της μελλοντικής κατάστασης της περιοχής Πηγή: Παπαγιαννάκης, 2010</p>	

Όμως, η περιοχή βρίσκεται για χρόνια στην αδράνεια και πρέπει να ασκηθούν πολιτικές και δράσεις, οι οποίες να καλύπτουν και τις δύο περιπτώσεις, ώστε να μπει και αυτή σε τροχιά ανάπτυξης.

3.4. Πολιτικές και προτεινόμενες δράσεις

Με αυτόν τον τρόπο καταλήγουμε σε προτεινόμενες πολιτικές και δράσεις για αποκατάσταση της σημερινής εικόνας του τοπίου. Συγκεκριμένα,

**Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας**

Οι τομείς που πρέπει να γίνουν παρεμβάσεις είναι

- α) το περιβάλλον
- β) ο πολιτισμός και
- γ) η οικονομία

Συνοπτικά, κάποιες δράσεις που προτείνονται είναι:

- α) η βελτίωση του των υφιστάμενων των οδικών συνδέσεων - διάνοιξη νέων
- β) η αποκατάσταση φυσικού περιβάλλοντος, η οποία κρίνεται αναγκαία λόγω των μεγάλων καταστροφών που έχει υποστεί κατά τη διάρκεια κατασκευής των τεχνικών έργων
- γ) η ενοποίηση των πολιτιστικών μνημείων των περιοχών εκατέρωθεν του ποταμού Αχελώου με τη χάραξη διαδρομών πολιτιστικού και φυσικού ενδιαφέροντος
- δ) να δοθούν κίνητρα ανάπτυξης τουριστικών επιχειρήσεων – δραστηριοποίηση σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού (συνεταιρισμοί αυτών)
- ε) να υπάρξει διαδημοτική και διαπεριφερειακή συνεργασία και διαχείριση από κοινού της εν λόγω περιοχής και αντιμετώπιση αυτής ως μια ενιαία περιοχή.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κλείνοντας την εργασία αυτή παραθέτουμε τις δυο αρχικές μας παραδοχές και εντοπίζουμε αν τελικά επιβεβαιώνονται ή όχι.

Η προστασία του τοπίου, ως αρχή, μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στην υλοποίηση ή όχι της κατασκευής ενός τεχνικού έργου με σημαντικές και μη αναστρέψιμες μεταβολές σε αυτό (Υπόθεση εργασίας 1)

Για την παραδοχή αυτή επισημαίνονται τα εξής:

- Οι πιο καθοριστικές αποφάσεις του ΣτΕ για την υλοποίηση του έργου κατασκευής του φράγματος όσο και της εκτροπής θέτουν ως προτεραιότητα την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Μαζικές κινητοποιήσεις κατοίκων της Μεσοχώρας και περιβαλλοντικών οργανώσεων επίσης έπαιξαν καθοριστικό ρόλο και κινήθηκαν προς αυτή την κατεύθυνση
- Το αποτέλεσμα:
  - Διακοπή των εργασιών εκτροπής του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία, έργο που είχε τις μεγαλύτερες επιπτώσεις στο περιβάλλον της περιοχής αλλά και στην υπόλοιπη Θεσσαλία, την Αιτωλοακαρνανία και τις εκβολές του ποταμού Αχελώου
  - Να τεθεί ξανά το θέμα λειτουργίας του φράγματος της Μεσοχώρας, ενός έργου που έχει κατασκευαστεί και μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής μακροπρόθεσμα

Επομένως, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι όντως η αρχή της προστασίας του τοπίου μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στην υλοποίηση ή όχι διάφορων έργων. Για αυτό άλλωστε αποτέλεσε και οδηγία, την οποία ως χώρα πρέπει να ακολουθήσουμε.

*Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας*

Η «αστοχία» στην κατασκευή και στον σκοπό της κατασκευής ενός μεγάλου τεχνικού έργου μπορεί να αποκατασταθεί και να ενσωματωθεί στο περιβάλλον όπου υλοποιήθηκε (ή πρόκειται να υλοποιηθεί) (Υπόθεση εργασίας 2)

Όσον αφορά την δεύτερη παραδοχή, το φράγμα, όπως είναι σήμερα, μπορεί να ληφθεί ως ένα διαχωριστικό όριο μιας φυσικής συνέχειας του χώρου, έτσι θα λειτουργήσει και στα πρώτα χρόνια που θα τεθεί σε λειτουργία

Πάνω σε αυτό το διαχωρισμό διαμορφώνεται και το τοπίο.

Εικόνα 18: Αποτύπωση της αναπτυξιακής κατάστασης όπως διαμορφώνεται από την ύπαρξη του φράγματος

Με την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στη χώρα και την μη ύπαρξη οποιασδήποτε προοπτικής ανάπτυξης της περιοχής, ενσωμάτωση δεν μπορεί να υπάρξει άμεσα, παρά μόνο μακροπρόθεσμα. Το θέμα αυτό τίθεται ως στόχος περαιτέρω μελέτης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γεμεντζή Γ., Ζαχαρός Π., 2013. Η προστασία και διαχείριση του Ελληνικού τοπίου στο χωρικό σχεδιασμό. Ανακτήθηκε από το δικτυακό τόπο <http://www.citybranding.gr> (πρόσβαση 02.03.2015)

Λουπασάκης Κ., Σημειώσεις διαλέξεων μαθήματος «Τεχνική Γεωλογία II», Σχολή Μηχανικών Μεταλλείων – Μεταλλουργών ΕΜΠ, Ακαδημαϊκό έτος 2013-2014

Μουτάφης Ν., 2008, Αστοχίες και ατυχή συμβάντα ελληνικών φραγμάτων, Πανελλήνιο συνέδριο μεγάλων φραγμάτων (1ο:2008: άρισα) / ΤΕΕ - Τμήμα. Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας τ. 2

Παπαγιαννάκης, 2010, Κριτική αξιολόγηση του σχεδίου της εκτροπής του ποταμού Αχελώου στη Θεσσαλική πεδιάδα, Μεταπτυχιακή Εργασία στο πλαίσιο του μαθήματος Περιβαλλοντικές συνιστώσες του σχεδιασμού και της οικιστικής ανάπτυξης - ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ - ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ - ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ & ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ – ΕΜΠ

Απόφαση ΣτΕ 26/2014 στο υπό έκδοση τεύχος ΠερΔικ 4/2013 με παρατηρήσεις Ε. Τροβά

Νομολογία 3478/2000 ΣτΕ - Υπόθεση Αχελώου Σχολιασμός: Γκαρόζη Σοφία - Υπόθεση Αχελώου: ΣτΕ 2760/1994 και 3478/2000

Ν.1469/1950 (ΦΕΚ 169/Α/07-08-1950) Περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενεστέρων του 1830

Ν. 996/1971 (ΦΕΚ 192/Α/06-10-1971) Περί αντικαταστάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών του Ν. Δ. 86/1969 «περί Δασικού Κώδικος» και κωδικοποιήσεως των υπ' αριθμ. 871/1971 και 919/1971 Ν.Δ.

Ν. 1126/1981 (ΦΕΚ 32/Α/10-02-1981) Περί κυρώσεως της εις Παρισίους την 23^{ην} Νοεμβρίου 1972 υπογραφείσης Διεθνούς Συμβάσεως διά την προστασίαν της Παγκοσμίου Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς

Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160/Α/16-10-1986) Για την προστασία του περιβάλλοντος

*Η μεταβολή του τοπίου ενός ορεινού περιβάλλοντος από την κατασκευή ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
Η περίπτωση του Φράγματος της Μεσοχώρας*

N.3028/2002 (ΦΕΚ 153/Α/28-06-2002) Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς

N. 3827/2010 (ΦΕΚ 30/Α/25-02-2010) Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο

N. 3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31-03-2011) Διατήρηση της Βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις

ΥΑ 51949/29-11-2010 (ΦΕΚ 1925/Τ.Β'/13-10-2010) Κείμενο προδιαγραφών για το τοπίο Μεθοδολογία για μελέτη του τοπίου στα ΠΠΧΣΣΑΑ